

Hoeveel keer geijkt?

R.J. Holtman

Met bovenstaande titel introduceerde Ad van Diest in 'METEN & WEGEN' op pp. 617-618 en in het *Vademecum* op pp. 323-325 een knopgewicht dat voorzien is van 77 jaarletters en drie arrondissementsmerken, gebruikt over een periode van 84 jaar. Er zullen nauwelijks metrieke gewichten te vinden zijn met meer ijkmerken. Vanaf 1912 werden die gewichten afgekeurd, die te licht waren en niet van een justeeropening waren voorzien. Ook gewichten met de oude opschriften van voor 1870 ondergingen dit lot.

Theoretisch kan dit record al gebroken zijn door de HEKTOGRAM-gewichten die vanaf 1870 op de markt zijn; ik heb ze echter nog niet gezien. Toch zijn er voorwerpen te vinden die over een langere periode kunnen zijn herkeurd: dat zijn de tinnen inhoudsmaten. Enkele jaren geleden kon ik een tinnen maat van 1 LITER fotograferen, geijkt in Assen in 1830, herkeurd tussen 1896-'97 en 1984; een periode van 154 jaar.

Tijdens een open dag in het Streekmuseum West-Dongeradeel te Wolvega werd een tinnen maat aangeboden die het record ruimschoots breekt met 103 jaarmerken en twee arrondissementsmerken! Deze maat is voor het eerst geijkt in 1830; het merk van de arrondissementsijker is helaas sleets. Daarna geijkt in Leeuwarden in 1831 (M) en van 1833-1836 in Heerenveen (P Q R). Vanaf 1837 zijn de ijkmerken volgens het standaardmodel afgeslagen tot en met 1983 (vanaf 1975 tweejaarlijks herijkt); een periode van 153 jaar. Slechts de **k**, **M**, **G** en **K** ontbreken.

De maat is in 1830 gegoten door H. Lubach te Leeuwarden; het merk is sleets.

Het originele handvat is na 1869 voorzien van een nieuw opschrift: HALVE•LITER (met losse slagletters). Het deksel is verwijderd en de kaken, waarin dit deksel scharnierde, zijn met tin gedicht. De huidige eigenaar schiepte er een genoeg in om zoveel mogelijk stempeltjes te verzamelen, tot dat het ijkloon hem te hoog werd. Wie biedt er meer?

